

Alþýðusamband Íslands

Ávarp Gylfa Arnbjörnssonar forseta ASÍ í sýningarskrá vegna ljósmyndasýningarinnar *Vinnandi fólk* í Þjóðminjasafni Íslands 5. mars – 22. maí 2016.

Sú veglega ljósmyndasýning sem hér er boðið upp á er samstarfsverkefni Þjóðminjasafns Íslands og Alþýðusambands Íslands á aldarafmæli ASÍ. Á sýningunni er velt upp ýmsum þáttum í aldalangri baráttu Alþýðusambandsins fyrir betra lífi og bættum réttindum launafólks í landinu. Hér er dregin upp mynd af ólíkum störfum alþýðufólks og baráttu þess fyrir réttindum og auknum jöfnuði. Það fer ekki framhjá þeim sem kynna sér sögu 20. aldar á Íslandi að hlutur verkalýðshreyfingarinnar í mótun samfélagsins er bæði stór og mikilvægur. Það blasir líka við að safnkostur Þjóðminjasafnsins er mikilvæg heimild um sögu þessarar baráttu. Hann varpar ljósi á þær erfiðu aðstæður sem íslenskt launafólks bjó við á öllum sviðum langt fram eftir síðustu öld. Það er nauðsynlegt að þekkja söguna til að skilja samtímann og sjá hann í réttu samhengi. Þess vegna er sýning eins og þessi ákaflega mikilvæg.

Þegar við stöndum á tímamótum og lítum yfir farinn veg er freistandi að bera saman hlutverk verkalýðshreyfingarinnar nú og í árdaga. Við slíka skoðun kemur í ljós að margt er svipað en annað hefur breyst mikið. Meginhlutverkið er þó nú sem fyrr að gera kjarasamninga um kaup og kjör og standa með öðrum hætti vörð um stöðu launafólks á vinnumarkaði. Þannig minnir baráttu verkalýðshreyfingarinnar og varðstaða hennar nú um réttindi erlends verkafólks og ungs fólks hér á landi óþægilega mikið á glímu hreyfingarinnar í upphafi við óprúttna atvinnurekendur.

Það er að sama skapi ljóst að staða og hlutverk verkalýðshreyfingarinnar í uppbyggingu og framkvæmd velferðarkerfisins hefur tekið miklum breytingum. Í árdaga var það sýn forystumanna ASÍ, sem voru oft og tíðum jafnframt beinir þátttakendur á hinum pólitíska vettvangi m.a. í gegnum pólitískan arm hreyfingarinnar Alþýðuflokkinn fyrsta aldarfjórðunginn, að hér ætti að byggja upp sterkt og umfangsmikið opinbert velferðar- og menntakerfi að Norrænni fyrirmynd á grundvelli alþýðutrygginga (sem síðar voru nefndar almannatryggingar). Hreyfingin beitti sér bæði beint og í samstarfi við pólitíska samherja sína, fyrir mótun velferðarkerfisins, m.a. sem hluta af lausnum við gerð kjarasamninga í þríhliða viðræðum aðila vinnumarkaðar og stjórnvalda. Þessi tenging kjaramála við mótun velferðarkerfisins var á tíðum gagnrýnd af félagsmönnum, þar sem þessar aðgerðir fengu viðurnefnið „félagsmálapakkar“ sem kæmu í stað launahækkana. Síðar, þegar á þetta reyndi vegna alvarlegra veikinda eða slysa, við atvinnumissi eða þegar komið var að því að draga sig í hlé á efri árum, breyttist þetta viðhorf. Flestir eru nú sammála um að þessi grundvallarréttindi hafi mótað samfélagið meira en flest

annað og tryggt hér meiri jöfnuð og jafnari tækifæri. Á þessari stefnu samtakanna um opinbert velferðar- og menntakerfi varð síðan smátt og smátt breyting í takti við niðurskurð og inngríp stjórnvalda í ýmis þau félagslegu réttindi sem byggðu á lögum auk þess sem stjórnvöld hafa ekki staðið að nauðsynlegri nýsköpun í velferðarmálum og réttindum launafólks. Samið var við atvinnurekendur um aukin veikindarétt og stofnun sjúkrasjóða til að treysta stöðu þeirra félagsmanna sem höfðu stopula vinnu eða voru í ýmis konar farandverkamannavinnu og náðu því ekki að byggja upp samfelldan rétt hjá sama atvinnurekanda. Samið var um stofnun lífeyrissjóða og síðar komu orlofshúsin, menntakerfið á vinnumarkaði, viðamikil lögfræðiaðstoð og uppbygging starfsendurhæfingar og þjónustu. Að sumu leiti má segja að stéttarfélögin hafi samhliða því að styrkjast sem stéttarsamtök, þróast sem mikilvæg þjónustustofnun fyrir launafólk þar sem félögin eru virkur þátttakandi í að aðstoða og efla félagsmenn á vinnumarkaði. Frá þessu sjónarhorni má fullyrða að verkalýðshreyfingin hafi náð stórkostlegum árangri á mörgum sviðum og verið í forystu fyrir mótun velferðarsamfélagsins. Þessi stefna á vafalítið mikinn þátt í því að í alþjóðlegum samanburði er þátttaka í stéttarfélögum mest hér á landi meðal ríkja Efnahags- og framfarastofnunarinnar (OECD). Það segir sína sögu um traust og öflugt starf stéttarfélaganna og heildarsamtaka þeirra, Alþýðusambands Íslands, í heila öld.

Alþýðusamband Íslands þakkar af einlægni þann áhuga sem Þjóðminjasafn Íslands hefur sýnt því verkefni að koma þessari sýningu á fót. Fagmennska og alúð sérfræðinga safnsins hefur einkennt vinnuferlið og fyrir það ber að þakka. Sama gildir um framlag Sumarliða Ísleifssonar sem skrifað hefur texta bæði sýningarinnar og þessarar sýningaskrár. Það er einlæg ósk mín að sem flestir sjái þá glæsilegu ljósmyndasýningu sem hér er boðið upp á og minnst um leið fórnfúsarar baráttu foreldra okkar, ömmu og afa og annarra sem á undan þeim gengu, fyrir þeim réttindum sem við búum við á vinnumarkaði í dag og fyrir því velferðarkerfi sem verkalýðshreyfingin hefur átt þátt í að móta. Það fellur í okkar skaut að verja þann árangur sem náðst hefur og við strengjum þess heit að bæta um betur.

Gylfi Arnbjörnsson,
forseti Alþýðusambands Íslands